

Over water lopen
*Over het bewogen leven van een opgroeiend meisje
in de zestiende eeuw*

historische roman / Cichorei

*Liefde laat mensen over water lopen
omdat er op de oever iemand staat
die hen in een wonder doet geloven.*

Kris Gelaude

*Het is een goede zaak slachtoffers los te weken
uit hun ijskoude geschiedenis.*

NN

André Nuyens

Over water lopen

*Over het bewogen leven
van een opgroeiend meisje
in de zestiende eeuw*

historische roman / Cichorei

cichorei

Voor Reina, mijn allerbeste metgezel tijdens mijn reis door het leven.

Nuyens, André

Over water lopen ; Over het bewogen leven van een opgroeiend meisje in de zestiende eeuw – Amsterdam: Cichorei

ISBN 978 90833695 0 1

NUR 283

Trefwoord: jeugdboeken / historische roman

Afbeelding omslag:

Omslagontwerp, redactie, layout en zetwerk: Jaap Verheij

© André Nuyens / Uitgeverij Cichorei, Adrichemstraat 24, 1013 DS Amsterdam, 2023

Bij dezelfde uitgeverij verschenen:

Nooit meer terug

Eindelijk, eindelijk blauwe zee

De nachtdanser

De belofte

De Zeven Werken

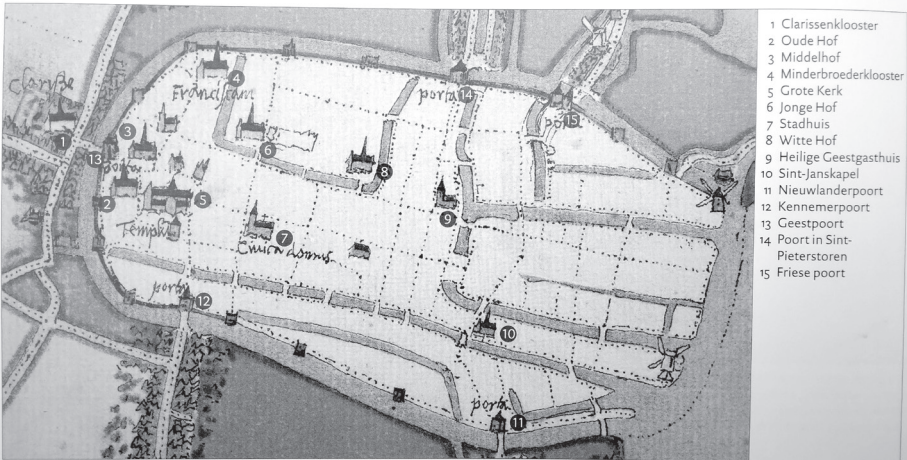
Het uur tussen hond en wolf

Zie ook: www.andrenuyens.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Deel van de kaart van het zogenaamde Noorderkwartier, zoals het er in de zestiende eeuw uitgezien moet hebben. Duidelijk is te zien dat Graft op een eiland lag tussen de Schermer en de Beemster.

Alkmaar was een van de steden die in de zestiende eeuw in kaart werden gebracht door de beroemde cartograaf Jacob van Deventer. We zien hier het zogenaamde 'witte' inzetkaartje, vervaardigd rond 1560. Op het kaartje is de ligging van de in dit hoofdstuk behandelde kerken, kapellen en kloosters aangegeven.

Het zogenaamde 'witte' inzetkaartje in grote kaart van Alkmaar, Jacob van Deventer, rond 1560.

Inhoud

Inleiding 9

- 1 In dienst van een koopman 11
- 2 Dochter van een visser uit Graft 22
- 3 Weggelopen 29
- 4 Een aardige zoon 40
- 5 Verliefd 48
- 6 Drukte in de nacht 56
- 7 Zwanger 62
- 8 Het huis uitgezet 68
- 9 In het klooster 79
- 10 Een vroom leven voor even 88
- 11 Weg uit het klooster 98
- 12 In de leer bij de waarzegster 106
- 13 Kennismaking met de bende van Ruige Rogier 113
- 14 Medeplichtig aan een oplichterstruc 121
- 15 Een kerk in Spanbroek beroofd 129
- 16 Het Tranenwonder 137
- 17 De waarheid 145
- 18 De mislukte inbraak 154
- 19 Van kwaad tot erger 162
- 20 Ontsnapt uit de bende 173
- 21 Een overval voorkomen 181
- 22 In dienst van de houthandelaar Nicolaas Andersen 191
- 23 De kunst van het leven 200
- 24 Een leven in vogelvlucht 206
- 25 Een beroving afgewend 212
- 26 Maria Lea Lida van der Ree,
vrouwe van Oudorp tot Huyswaert 221

Epiloog	227
Verklarende woordenlijst	228
Verantwoording	232
Dankwoord	235
Wandeling door het hart van Alkmaar	236
Illustratieverantwoording	246

Inleiding

Alles begint met een besluit, een keuze, de mogelijkheid ook iets anders te kiezen.

Je kunt een keuze maken na een lange periode van overwegingen en er vast van overtuigd zijn dat de keuze die je maakt de enige juiste is. Een beslissing die genomen wordt nadat alle voors en tegens tegen elkaar afgewogen zijn. Als de argumenten vóór duidelijk in de meerderheid zijn, neem je een besluit; als de argumenten tegen de overhand hebben, neem je ook een besluit: de keuze iets niet te doen.

Sommigen nemen een impulsieve beslissing of maken een keuze op basis van intuïtie of emotie. Dat kan goed uitpakken. Dan hebben ze achteraf het gelijk aan hun kant, ze hebben geluk. Bij anderen kan een besluit leiden tot dramatische, zelfs noodlottige gevolgen.

We maken elke dag keuzes, kleine of grote keuzes. Kleine keuzes die we altijd nog ongedaan kunnen maken zonder er al te veel nadeel van te ondervinden. Maar ook grote keuzes die onomkeerbaar zijn en die zulke gevolgen hebben dat ze voor de persoon zelf en voor de naasten van zo'n grote invloed zijn dat hun verdere leven erdoor wordt bepaald, soms zonder het zelf te beseffen.

In dat verband moet de volgende vraag gesteld worden: zijn wij mensen in staat om in alle omstandigheden alle mogelijke gevolgen van een besluit te beoordelen, rekening houdend met alle elementen van buitenaf die onze keuze mede bepalen? De meeste van onze besluiten worden hoogstwaarschijnlijk genomen met een beperkte kennis. De mens kiest zelden volledig zijn eigen leven.

De mens is een gokker. Noodgedwongen.

Maar alles begint met een besluit.

1 In dienst van een koopman

‘Draai je eens om!’

Het bevel klonk hard en tamelijk onvriendelijk.

Maria draaide zich langzaam om. Ze rook het parfum van de vrouw des huizes dat de hele kamer vulde.

‘Je ziet er gezond uit. Zorg ervoor dat je dat altijd bent. Netjes gekleed, gekapt en gewassen. Een bediende moet er goed uitzien. Ik moet geen mager scharminkel hebben. Die zijn alleen maar moe en vaak ziek.’ Ze hield even in. ‘Wat was jouw naam ook al weer?’

‘Maria’

‘Waar kom je vandaan?’

‘Uit Graft.’

‘Hoe oud ben je?’

‘Veertien.’

‘Heb je ervaring met dit werk?’

‘Ik deed het huishouden thuis al een paar jaar helemaal alleen.’

‘Goed, Maria. Ik neem je aan. Je weet wat je taken zijn?’

‘Het huishouden doen.’

‘Je staat ’s morgens om zeven uur op, haalt je bed af, leegt de po en maakt hem schoon. Dan ga je naar beneden om de kachel op te poken en de asla te legen. Je maakt vervolgens de tafel klaar voor het ontbijt’, zei mevrouw, alsof ze het antwoord van Maria niet gehoord had.

Maria probeerde alles goed in haar geheugen te prenten.

‘Na het ontbijt doe je eerst de woonkamer: van onze bedstee haal je het bed af; je leegt de po, keert ons matras om en zet de ramen open. Je maakt ons bed weer op en slaat de kleedjes uit.’

Maria knikte.

‘De ochtend gebruik je om alle kamers af te stoffen, je eigen kamer, die van onze zoon, die van ons en het voorhuis.’

Ze hebben dus een zoon.

‘Vergeet niet onze schoenen te poetsen en bij het afstoffen de lampen en de spiegels mee te nemen.’ Ze keek Maria onderzoekend aan. ‘’s Middags kook je heet water om al het zilver- en glaswerk schoon te maken en boen je de vloeren. Je schrobt twee keer per week ook het straatje voor ons huis. ’s Avonds doe je op tijd de gordijnen en de luiken dicht en steek je de kaarsen in de kandelaars aan.’

‘En het eten?’ vroeg Maria zachtjes.

‘O ja, dat zou ik bijna vergeten. We hebben een kokkin voor het warme eten, maar jij maakt de tafel klaar en ruimt die af. Bij het opdienen van de gerechten zeg je niets, je zet ze alleen op tafel. Je houdt je schort zo schoon mogelijk. De kokkin doet de afwas. Zij komt alleen voor een paar uur.’

‘Waar slaap ik?’

‘Jij slaapt boven in een meidenkamertje. Onze zoon Everard slaapt ook boven. Wij slapen in de bedstee in de woonkamer.’ Ze liep van het voorhuis naar achteren om de woonkamer te laten zien. ‘Dat zijn je taken voor elke dag. Je krijgt een contract voor een half jaar en dan zien we wel of we het verlengen. We verwachten van jou dat je hard werkt, bescheiden bent en ons met respect behandelt. Als je brutaal bent of ongehoorzaam, krijg je direct ontslag. Je kleding bestaat uit een blouse en een rok die wij je geven en daarover draag je een schort en een kapje dat je netjes dient te houden.’

‘Dat begrijp ik’, zei Maria.

‘Ik ga er zonder meer vanuit dat je ijverig en eerlijk bent. Spreek mij altijd aan met *mevrouw* en mijn man met *meneer*. Heb je nog vragen?’

‘Wat zijn de verdiensten, mevrouw?’

‘Je ontvangt per dag acht stuivers die we aan het eind van elke week aan jou overhandigen. De vorige dienstmeid is ontslagen omdat ze een kandelaar uit het voorhuis had gestolen. Ze vond blijkbaar dat ze te weinig verdiende. Als je goed voldoet, zal ik je weekloon na een half jaar verhogen.’

‘Ik vind het voldoende,’ zei Maria. ‘Maar ik hoop dat u mij niet kwalijk neemt als ik in het begin een paar dingen vergeet te doen.’

‘Daar zal ik je wel aan helpen herinneren,’ zei mevrouw kortaf.

‘Ben ik nog een dag vrij?’

‘Je bent ’s avonds vrij als je taken zijn gedaan en op zondag de hele dag. Dan kun je eventueel naar huis gaan. Leven je ouders nog?’

‘Mijn vader alleen. Ik kom van het Rijper Eiland.’

‘O zo. Dat is wel ver weg om naartoe te gaan op één dag, want je moet op zondagavond om acht uur weer terug zijn. Maar misschien kun je een keer met iemand meerijden die ook die kant opgaat.’

‘Ik zie wel,’ loog Maria. Ze was helemaal niet van plan ooit nog naar Graft terug te keren.

‘Je zult mijn man, Everard Soetbroot, niet zo vaak zien. Hij is koopman en schepen* in Alkmaar. [Dit doet wat gekunsteld aan. Beter gewoon Alkmaar.] Hij reist veel en als hij thuis is, dan heeft hij het druk met zijn werk voor de stad.’

‘Ik zou de betrekking graag willen, mevrouw,’ zei Maria.

‘Mooi. Dan kun je wat mij betreft vandaag meteen beginnen. Heb je alleen deze plunjezak mee?’

‘Ja.’

‘Goed, kom maar mee. Dan laat ik je je kamer zien. De kleren die je moet aantrekken, liggen daar al.’ Mevrouw ging haar voor, een smalle steile trap op en liep door een klein gangetje naar achteren. ‘Dit is de kamer van Everard,’ zei ze, terwijl ze een deur passeerde, ‘en dit is jouw kamer.’

De kamer was zo smal dat er net aan een bed in paste. Aan het voetend stond een stoel waarover haar werkkleren hingen.

‘Ik zie je zo dadelijk beneden,’ zei mevrouw.

Ze draaide zich om en liep de trap af. Maria ging op het bed zitten en keek om zich heen. Haar slaapkamer in Graft was groter geweest. Daar was plaats voor een kandelaar zodat ze ’s win-

ters nog even kon lezen voordat ze ging slapen. Misschien dat ze later aan mevrouw zou kunnen vragen of ze een kandelaar naast haar bed mocht zetten.

Als ik dat nu meteen doe, valt het waarschijnlijk verkeerd.

Mevrouw was niet zo aardig, vond ze, maar ze was al dolblij dat ze werk gevonden had, meteen al de eerste dag dat ze in de stad was aangekomen. Terwijl ze zich omkleedde, keek ze door het kleine raampje dat uitkeek over de gracht. Daar stond de beerput waar ze dus elke dag de po's moest legen.

Een poosje later stond ze beneden waar mevrouw haar al opwachtte.

‘De halve dag is voorbij, dus vandaag krijg je vier stuivers. Begin maar met het boenen van de vloer in het voorhuis en de woonkamer en neem meteen ook maar het straatje vóór het huis mee. We zaten een paar dagen zonder dienstmeisje, dus het is hard nodig.’ Ze liep naar een kast in het voorhuis waar een emmer stond met een grote lap. ‘In huis kun je met warm water de plavuizen dweilen, buiten kun je het beste met een bezem aan de slag. Ga je gang.’

Maria was even uit het veld geslagen dat ze zo snel aan het werk werd gezet, maar ze begon meteen met gretigheid te werken. Af en toe kwam mevrouw langs om haar op plekjes te wijzen die ze blijkbaar had overgeslagen. Ze kreeg rode knieën van het knielen. Maar ze vond dat ze niet moest zeuren. Na ruim een uur was ze beneden klaar en pakte ze de schrobber om de straat voor de koopmanswoning te doen. Ze vond het daar eigenlijk helemaal niet vuil, maar ze deed wat haar opgedragen was en boende de keitjes schoon over de breedte van het huis.

Nadat ze daarmee klaar was, dacht ze even op haar kamer te kunnen uitrusten, maar mevrouw droeg haar op al het zilveren glaswerk schoon te maken, dat volgens haar ook de laatste dagen niet gedaan was door de vorige dienstbode.

Uitgeput ging ze na afloop op een stoel zitten, want de koopman had veel zilveren kandelaars, kistjes en schalen in huis staan.